

DAŽNIAUSIAI PASITAIKANČIOS KLAIDOS SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DARBUOTOJŲ IR TARYBOS NARIŲ RENGIAMUOSE DOKUMENTUOSE

Savivaldybės administracijos darbuotojų ir tarybos narių rengiami dokumentai – informacijos, be kurios negalima organizuoti valdymo, šaltinis. Suderinti įprastinės, kanceliarinės ir profesinės lietuvių kalbos reikalavimus – nelengvas, bet būtinas uždavinys. Dokumentų kalba privalo remtis gyvąja kalba ir atitikti bendruosius kalbos reikalavimus. Kokių netikslumų dažniausiai pasitaiko dokumentuose? Tai įvairūs normų pažeidimai ir stiliaus klaidos, blogai suredaguotas, labai išplėstas, nenuoseklus tekstas, „aukštasis“ stilius, neįprasti ir neaiškūs trumpinimai ir pan. Jeigu šios negerovės lieka pačiose institucijose – vidaus dokumentuose – jos ne taip pastebimos, tačiau siunčiamuose raštuose įvairios klaidos gali labai neigiamai paveikti institucijos darbą ir net autoritetą.

Toliau bandoma apžvelgti dažniausiai dokumentuose pasitaikančias klaidas ir pateikti pavyzdžių, kaip reikėtų jas taisyti.

RAŠYBA

Nesavarankiški dėmenys

Dokumentuose dažnokai pasitaiko nelietuviškų dėmenų audio-, auto-, foto-, video-, makro-, mikro-, kurie vieni nevartojami, rašybos klaidų. Jie visuomet eina sudurtinio žodžio pirmuoju dėmeniu: audio-video aparatūra (=audio-, videoaparaturā, garso ir vaizdo aparatūra); stereo įėjimai (=stereojungtys), foto galerija (=fotogalerija), auto-moto kroso trasa (=auto-, motokroso) trasa.

Brūkšnelis

Brūkšnelis rašytinas tik tarp sintaksės ir reikšmės požiūriu lygiaverčių daiktavardžių, deja, dažnai rašoma: Palangos miesto savivaldybė pasirašė pirkimo-pardavimo (=pirkimo ir pardavimo) sutartį. Sąskaitą-faktūrą (sąskaitą faktūrą) prašome pateikti iki šių metų pabaigos.

Pasvirasis (įstrižasis) brūkšnys

Dokumentų tekstuose aptinkama netaisyklingai, per pasvirąjį (įstrižąjį) brūkšnį parašytų datų: 2011/09/01 (=2011-09-01).

Sutartyse ir kituose dokumentuose nurodant rekvizitus pasvirasis brūkšnys taip pat nevartotinas: a/s (=a.s.; atsisk. sąsk.), a/k (=AK; a. k., asm. kodas, asmens kodas); a/b (=asfaltbetonio) gatvė; b/k (=b. k.; banko kodas); į/k (=į. k., įmonės kodas), k/t (=k. t., kino teatras), l/d (=l.-d., l. d., lopšelis-darželis).

Sutrumpinimai

Rašant adresą dažnai praleidžiami vardų, žodžių gatvė, aikštė sutrumpinimai, vietoj didžiosios raidės parašoma mažoji: Dariaus ir Girėno (=S. Dariaus ir S. Girėno g.); Basanavičiaus (=J. Basanavičiaus g.), Senojo turgaus g. (=Senojo Turgaus g.).

Didžiųjų raidžių rašymas. Įmonių, įstaigų, organizacijų, komisijų pavadinimai

Dažnos didžiųjų raidžių rašymo klaidos. Įmonių, įstaigų pavadinimų, susidedančių iš dviejų ar daugiau bendrinės reikšmės žodžių, tik pirmasis žodis, taip pat padalinio pavadinimo pirmasis žodis rašomas didžiąja raide: Klaipėdos Universitetas (=universitetas), Palangos miesto Rinkliavų (=rinkliavų) centras, Turizmo Informacijos (=informacijos) centras. Skiriu nuolatinę pasaugos (=Pasaugos)

sutarties pagrindais saugomo turto inventorizavimo komisiją. Darbams vadovavo mokesčių (=Mokesčių) inspekcijos juridinių (=Juridinių) mokesčių išieškojimo skyriaus vyr. inspektorius.

Dokumentų pavadinimai

To paties tipo kalbos klaidos daromos rašant įstatymų, kitų dokumentų pavadinimus: Lietuvos Respublikos Teritorijų (=teritorijų) planavimo įstatymas. Lietuvos Respublikos Vietos (=vietos) savivaldos įstatymas. Lietuvos Respublikos Darbo (=darbo) kodeksas.

Tiesioginės reikšmės pavadinimai

Dokumentų tiesioginės reikšmės pavadinimų negalima versti simboliniais ir rašyti su kabutėmis: Atsižvelgdama į asociacijos „Palangos gintaro meistrų gildija“ (=Palangos gintaro meistrų gildijos) raštą, Palangos miesto savivaldybės taryba nusprendžia: [...]. Vadovaudamasi „Dokumentų rengimo taisyklių“ (=Dokumentų rengimo taisyklių) 22 punktu, nurodau [...]. AB „Vilniaus bankas“ (=AB Vilniaus banko) Palangos filialas. VšĮ „Palangos reabilitacijos ligoninė“ (=VšĮ Palangos reabilitacijos ligoninė).

Matų simboliai

Klystama rašant piniginių vienetų, svorio, ploto ir kitų matų simbolius: Lt., lt, LT (=Lt); ct., Ct, cnt. (=ct); g. (=g), kg. (=kg), litr. (=l); kv. m. (=kv. m).

Skiriamieji ženklai (kabutės, brūkšnys, brūkšnelis)

Nepaisoma norminių skiriamųjų ženklų (kabučiu, brūkšnio) rašymo tvarkos: AB „Klaipėdos vanduo“ (=AB „Klaipėdos vanduo“).

Tarp metų žyminčių ir kitų skaitmenų, jų grupių turi būti rašomas ne vidutinio ilgio brūkšnys, o brūkšnelis: 2011–09–23 (=2011-09-23).

Brūkšnelis, o ne brūkšnys turi būti rašomas prie skaitmenų jungiant galūnes: sausio 1 – oji (=1-oji); 7 – erių (=7-erių) metų jubiliejus.

Brūkšneliu (ne brūkšniu) jungiami lygiareikšmiai daiktavardžiai, būdvardžiai: vakaras – koncertas (=vakaras-koncertas).

Brūkšnys vartotinas nurodant laikotarpį tarp skaitmenų grupių. Tarpų nepaliekama: 2011 – 2012 (=2011–2012) m. programa.

Rašant vidutinio ilgio brūkšnį tarp žodžių turi būti paliekami tarpai: Renginys–pirmas (=Renginys – pirmas) toks Palangoje.

SKYRYBA

Išplėstinis derinamasis pažyminytis po pažymimojo žodžio išskiriamas kableliais: Reklama įrengta nesilaikant Išorinės reklamos įrengimo taisyklių patvirtintų (=taisyklių, patvirtintų) Palangos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu 3 punkto (=įsakymu, 3 punkto).

Parengus tikslesnius teritorijų planavimo dokumentus susijusius (=dokumentus, susijusius) su šių gatvių projektavimu, bus kreipiamasi dėl valstybinės reikšmės miškų plotų patikslinimo. Seminare dalyvavo 3 valstybės tarnautojai atsakingi (=tarnautojai, atsakingi) už ekonominę plėtrą.

Dažna šalutinių sakinių neskyrimo klaida: Pastato kuriame bus teikiamos paslaugos aprašymas (=Pastato, kuriame bus teikiamos paslaugos, aprašymas). Nedirbantys nurodo priežastį ir datą nuo kada nedirba (=datą, nuo kada nedirba). Prašome pranešti ar (=pranešti, ar) žadate dalyvauti konkurse.

ŽODŽIŲ SANDARA

Priesagos -ėjas, -ovas, -tojas netinka įrankiams, prietaisams pavadinti. Šios priesagos žymi tik asmenų pavadinimus: oro pašildytojas (=šildytuvas), pakrovėjas (=kroviklis), autoatsakovas (=atsakiklis), elektros išjungėjas (=jungiklis).

Netaisyklingi priesagos -inis dariniai: priešpensijinis, pensijinis (=priešpensinis, pensinis) amžius; cerebralinis (=cerebrinis) paralyžius; keramikiniai (=keraminiai) indai, aplinkosauginiai (=aplinkosaugos) projektai.

Neteiktini sudurtiniai sutrauktiniai žodžiai: elektrošildytuvas (=elektrinis šildytuvas); sanmazgas (=sanitarinis mazgas), genrangovai (=generaliniai rangovai).

ŽODYNAS

Sunkiai atsispiriama tarptautiniams žodžiams, nors daugelį jų galima pakeisti lietuviškais: administruoti (–valdyti, tvarkyti); analizuoti (–nagrinėti, tirti); deleguoti (–įgalioti, perleisti teises, priskirti funkcijas); disponuoti (–turėti, tvarkyti, valdyti); eksploatuoti (–naudoti); formuoti (–sudaryti); kompensuoti (–atlyginti); kontraktas (–sutartis); kreditas (–paskola); likviduoti (–naikinti); lokalus (–vietinis); personalinis (–asmeninis); prezentacija (–pristatymas, atidarymas, iškilmės); renovuoti (–atnaujinti); reorganizuoti (–pertvarkyti); situacija (–padėtis, būklė); struktūra (–sudėtis, sandara).

Nevartotinos naujosios svetimybės

Dokumentuose plinta iš Vakarų šalių kalbų atėjusios niekur neįteisintos naujosios svetimybės. Tai neišversti svetimų kalbų žodžiai, kurie lietuvių kalboje turi puikiausių atitikmenų: parkavimo aikštelės, parkomatai (=stovėjimo aikštelės, bilietų automatai), toneris (=dažiklis), printeris (=spausdintuvas), marketingas (=rinkodara), desktopas (ekranas), failas (pirmenybė teiktina žodžiui rinkmena).

Vertiniai

Dokumentų tekstuose randama vertinių (žodžių, junginių): gerbūvis (=aplinkotvarka; aplinkos tvarkymas); įtakoti (=daryti įtaką, turėti įtakos); stovis (=būklė); nevyriausybinių (=visuomeninės) organizacijos; savalaikiai (=laiku).

Žodžių ir junginių reikšmės klaidos

Apmokyti nevirtotinas reikšme „mokyti, išmokyti“: Darbo biržoje bedarbiai apmokomi (=mokomi) darbo paieškos būdų, padedančių geriau įsidarbinti.

Atstatyti nevirtotinas reikšme „atkurti, atgauti, susigrąžinti; sustiprinti, pagyventi, atgaivinti“: Miesto savivaldybė atstato (=atkuria) gatvių žvyro dangą individualiuose gyvenamuosiuose kvartaluose.

Įvesti: Objektas jau kitą mėnesį bus įvestas į eksploataciją (=atiduotas naudoti).

Liesti: Administracija turi atsakyti į visus klausimus, kurie liečia įstaigos darbuotojus (=kurie susiję su įstaigos darbuotojais).

Medžiaga: Kai bus pateikta pradinė medžiaga (=Kai bus pateikti pradiniai dokumentai), susirinksime, kviesime ekspertus ir svarstysime.

Paskaičiuoti: Jeigu nuomininkas nesumoka mokesčių sutartimi numatytu laiku, jam kiekvieną uždelstą dieną priskaitomi 0,04 proc. delspinigiai nuo paskaičiuotos (=apskaičiuotos) sumos.

Pilnai: Kurhauzo pilnam sutvarkymui (=Norint visiškai sutvarkyti Kurhauzą) reikalinga valstybės parama.

Peržiūrėti: Sprendimą siūloma atidėti ir jį peržiūrėti iš naujo (=persvarstyti).

Pravesti: Įpareigoti Buhalteriją lėšas renginiui organizuoti praveisti (=pervesti) į mokyklos sąskaitą.

Sekantis: Sekantis (=Kitas) Tarybos posėdis vyks sausio 27 dieną.

Vesti: Buhalterijos funkcija – vesti (=tvarkyti) siunčiamųjų sąskaitų registracijos žurnalus.

Žinoti: Darbuotojas privalo žinoti (=mokėti) bent vieną tarptautinio bendravimo kalbą.

Finansinių dokumentų sumuojamojoje eilutėje dažnas vertinys iš rusų kalbos viso (=iš viso).

Kiti leksikos taisymai:

Asfaltbetonio dangos taisymas įvažiuimuose (=įvažiuavimo keliukuose) kainavo 200 tūkst. Lt.

Turtas susidėvėjęs fiziškai ir morališkai (= ir pasenęs).

Kaip dokumento pavadinimas taisytinas ir žodis tvarka: Palangos miesto savivaldybės socialinio būsto suteikimo tvarka (=tvarkos aprašas, taisyklės).

GRAMATINĖS FORMOS

Giminė

Giminės vartojimo formų pažeidimai: komisijos pirmininkas (=pirmininkė) Z. Strikaitienė; žemės naudotojas (=naudotoja) savivaldybės administracija.

Konstrukcija kad+bendratis

Dokumentuose dažna slaviškoji konstrukcija kad+bendratis: Tam, kad patenkinti savivaldybių poreikius (=kad būtų patenkinti savivaldybių poreikiai), numatoma organizuoti seminarų ciklą.

Neįvardžiuotinės ir įvardžiuotinės formos

Kartais vengiama įvardžiuotinės formos vartojimo rūšiai išskirti: uždara (=uždaroji) akcinė bendrovė; vyriausias (=vyriausiasis) specialistas.

Būdinga įsakymų, raštų kalbos klaida – netinkamai pavartotas padalyvis; vietoj jo turėtų būti pUSDalyvis: Vadovaujantis (=Vadovaudamasi) Nacionalinės turizmo plėtros programa, Palangos miesto savivaldybės administracija nusprendė pritarti Nacionalinio konferencijų biuro steigimui.

LINKSNIAI

Vardininkas

Neteiktinas vardininkas neapibrėžtam daiktų kiekiui reikšti: Gauti prašymai (=Gauta prašymų) sutvarkyti įvažiavimo keliukus prie daugiabučių gyvenamųjų namų. Įgyvendinus projektą pasėta veja, pasodintos gėlės, spygliuočių ir lapuočių medžių sodinukai (=veja, pasodinta gėlių, spygliuočių ir lapuočių medžių sodinukų).

Kilmininkas

Su kilmininku dažnai pavartojami prieveiksmai daugiau, mažiau, tačiau lyginamąją kiekybę reikia reikšti lyginamosiomis konstrukcijomis daugiau kaip, mažiau kaip: Rekomenduojame panaudoti ne mažiau (=ne mažiau kaip) 20 proc. lėšų. Trumpas projekto pristatymas – ne daugiau (=ne daugiau kaip) 10 sakinių santrauka.

Naudininkas

Naudininkas netinka laiko ribai nusakyti: Lėšų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigai (=pabaigoje). Šiai dienai (=Iki šios dienos) į miesto biudžetą įplaukė 1 milijonas litų investicijų.

Naudininkas nevertotinas daiktui apibūdinti, kai nereiškiama paskirtis: Tiekėjas įsipareigoja pateikti sutarties vykdymo užtikrinimą 5000 Lt sumai (=už 5000 Lt sumą).

Su priemonių pavadinimais geriau nevertoti abstrakčios reikšmės veiksmažodinių daiktavardžių naudininko su kito daiktavardžio kilmininku; Skyrius įsipareigoja skirti 7000 Lt šio projekto įgyvendinimui (=šiam projektui įgyvendinti). Miesto puošimui (=Miestui puošti) savivaldybė iš biudžeto skyrė 10 000 Lt.

Komisijos veiklos objektas ir veiksmas nusakomi kilmininkais arba naudininku su bendratimi (vartosenoje labiau paplitęs antrasis variantas): Sudaryta Savivaldybės negyvenamųjų patalpų nuomos konkursų organizavimo komisija/ Komisija savivaldybės negyvenamųjų patalpų nuomos konkursams organizuoti. Sudarau Palangos miesto savivaldybės švietimo projektų atrankos komisiją/ Komisiją Palangos miesto savivaldybės švietimo projektams atrinkti.

Naudininkas nevertotinas su veiksmažodžiu atitikti ar veiksmažodiniu daiktavardžiu atitikimas: Pirkimo metu sudaromi dokumentai turi leisti administracijai pagrįsti priimtų sprendimų atitikimą Viešųjų pirkimų įstatymo ir šios tvarkos aprašo nustatytiems reikalavimams (=Viešųjų pirkimų įstatymo ir šios tvarkos aprašo nustatytų reikalavimų atitikimą).

Dar keli taisytini naudininko pavyzdžiai: Pakeičiu minėtame žemės sklype esantiems statiniams adresus (=esančių statinių adresą). Įpareigoju bendroves, kurioms (=kurių) licencijos panaikintos, grąžinti jas savivaldybės administracijai.

Galininkas

Galininkas nevertotinas neapibrėžtam daiktų kiekiui ar daikto daliai reikšti vietoj dalies kilmininko: Mes turime lėšas (=lėšų). Atmesdami kitą nuomonę mes galime neišgirsti argumentų ir padaryti nepataisomas klaidas (=nepataisomų klaidų).

Atstovaujamas dalykas nusakomas ne galininku, bet naudininku: Palangos miesto savivaldybės administracijai (=administracijai) atstovaus direktoriaus paskirtas valstybės tarnautojas.

Galininkas nevertotinas tiesioginiam objektui reikšti greta neigiamojo veiksmožodžio vietoj kilmininko: Taryba nusprendžia nesumažinti įmonei 2010 metų žemės nuomos mokesį (=mokesčio).

Įnagininkas

Nevertotinas daiktavardžių įnagininkas su veiksmožodžio būti formomis nuolatiniam (nekintamam) būviui reikšti: Centro dalininkais (savininkais) (=dalininkai (savininkai) gali būti fiziniai ar juridiniai asmenys. Projekto paramos gavėju (=gavėjas) gali būti tik juridinis asmuo.

Būdvardžių ir būdvardiškai vartojamų žodžių įnagininkas nevertojamas būviui reikšti: Nuomininkas išskeldinamas, jeigu per 3 mėnesius nesumokėjo nuomos mokesčio, eksploataavimo išlaidų už komunalines paslaugas arba tampa nemokiu (=nemokus).

Įnagininko atžvilgiu konstrukcijos keičiamos gyvesniais pasakymais: Turime keletą pastabų įstatymo atžvilgiu (–dėl įstatymo). Baudžiamosios bylos jų atžvilgiu (–jiems) buvo nutrauktos.

Kalbant apie daikto ar kitokios priemonės panaudojimą vietoj polinksnio pagalba vertotinas priemonės įnagininkas: Yra galimybė interneto pagalba (=internetu) susipažinti su savivaldybės parengtomis atmintinėmis, renginių programomis ir kt.

Nei priešasčiai, nei tikslui reikšti nevertotinas įnagininkas tikslu be pažyminio: Tikslu (–Siekiant) išsiaiškinti situacijos aplinkybes ir priimti sprendimą buvo sudaryta darbuotojų darbo grupė.

Vietininkas

Neteiktinas vietininkas bene dažniausias. Jis nevertotinas daikto būviui, būsenai ar požymiui reikšti: Laiptų konstrukcijos yra avarinėje būsenoje (= yra avarinės, jų būseną yra avarinė). *Sutartis sudaryta neterminuotam laikotarpiui 2-iuose egzemplioriuose (=dviem egzemplioriais) po vieną kiekvienai šaliai.*

Vietininkas neteiktinas būsenos priešasčiai, pagrindui reikšti ir kaip prielinksnis ar polinksnis laiko tarpui nusakyti: sprendimo pasekoje (=priėmus sprendimą); mėnesio eigoje (=per mėnesį); metų bėgyje (=per metus); bendroje sumoje (=iš viso); tame tarpe (=Iš jų); tame skaičiuje (=tarp jų).

SAKINIO DALIŲ IR SAKINIŲ JUNGIMAS

Būdinga sakinių jungimo klaida – o taip pat: Nurodyti mokyklą, kurioje mokėtės, o taip pat (=taip pat) mokyklos baigimo metus. Po vaikų pasirodymo vyks koncertas, o taip pat (=taip pat) bus dalijamos dovanėlės.

ŽODŽIŲ TVARKA

Pasitaiko ir neteiktinos žodžių tvarkos: Spinta juoda (=juoda spinta), kėdė biuro (=biuro kėdė).

Prielinksniai

Savivaldybės dokumentuose randama prielinksnų dėl, į, su, tarp vartojimo klaidų.

Dėl: Klausimus dėl pažymėjimų išdavimo (=Pažymėjimų išdavimo klausimus) sprendžia Prašymų organizuoti renginius nagrinėjimo komisija.

Į: Mokestis mokamas vieną kartą į mėnesį (=per mėnesį).

Su: Sutinkamai su teismo sprendimu (=pagal teismo sprendimą) gyventojas iš buto turi būti iškeldintas.

Tarp: Vadovaudamasis sutartimi tarp Palangos miesto savivaldybės ir UAB „Litesko“ (=Palangos miesto savivaldybės ir UAB „Litesko“ sutartimi) skiriu Palangos sporto klubui 500 Lt.

Už: Prašome iki 2012 m. sausio 1 d. administracijos Buhalterijai pateikti ataskaitą už 2011 metus (=2011 m. ataskaitą).